

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 341./8(043.2)

FLOREA DUMITRIȚA-NICOLETA

**PARTICULARITĂȚILE CREĂRII ȘI APLICĂRII DE CĂTRE
STATE A NORMELOR
DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**

**SPECIALITATEA: 552.08 - DREPT INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN
PUBLIC**

AUTOREFERAT

al tezei de doctor în drept

Chișinău, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul Centrului Cercetări Juridice
al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei.

Conducător științific: **CHIRTOACĂ Natalia**, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali: **FUEREĂ Augustin**, doctor în drept, profesor universitar, România.

GAMURARI Vitalie, doctor în drept, conferențiar universitar

Componența Consiliului Științific Specializat:

BURIAN Alexandru, doctor habilitat în drept, profesor universitar - președinte

ȚARĂLUNGĂ Victoria, doctor în drept, conferențiar universitar - secretar științific

ARHILIUC Victoria, doctor habilitat în drept, profesor universitar

DIDEA Ionel, doctor în drept, profesor universitar, România

CIUCĂ Aurora, doctor în drept, profesor universitar, România

DORUL Olga, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la data de „20,, mai 2016, ora 15.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 18 552.08 - 03 din cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, pe adresa: MD 2001, Republica Moldova, bul. Ștefan cel Mare, 1, sala 408.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei „Andrei Lupan” și pe pagina web a C.N.A.A. (<http://www.cnaa.acad.md>).

Autoreferatul a fost expediat la 19 aprilie 2016.

**Secretar științific
al Consiliului Științific Specializat,
doctor în drept, conferențiar universitar**

ȚARĂLUNGĂ Victoria

**Conducător științific,
doctor în drept, conferențiar universitar**

CHIRTOACĂ Natalia

Autor:

FLOREA Dumitrița-Nicoleta

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Procesul de creare și aplicare a normelor de drept internațional public este unul extrem de complex. Or, statele se individualizează prin faptul că sunt unicele subiecte înzestrate cu suveranitate. De altfel, anume suveranitatea statelor le permite acestora să devină membri deplin ai societății internaționale, capabile să participe la procesul normativ internațional. Totodată, statele exprimându-și consimțământul cu privire la obligativitatea normelor de drept internațional, *ipso facto* devin destinatarii acestor reguli de conduită internațională.

Tema prezentei cercetări se prezintă ca fiind actuală inclusiv pentru Republica Moldova, stat suveran și independent, stat relativ tânăr care timp de 24 ani a reușit să devină parte la un număr impunător de tratate internaționale bilaterale și multilaterale. Deși astăzi Constituția Republicii Moldova nu proclamă expres decât primatul dreptului internațional în materia drepturilor omului, în practică nu au fost întâlnite dificultăți vizând aplicarea tratatelor internaționale conținând dispoziții contrare dreptului intern al Republicii Moldova.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Prezentul demers științific, având la bază, o serie de lucrări doctrinare din dreptul internațional public ale autorilor autohtoni și străini a identificat o insuficiență de material doctrinar, deoarece tradițional în doctrină este relatată succint problema creării și aplicării normelor dreptului internațional public. Este de menționat faptul că unele probleme care vizează acest proces sunt atestate de lucrările semnate de: S. Scăunaș, R. Miga-Beșteliu, V. Duculescu, D. Popescu, F. Coman, A. Burian, N. Osmochescu, D. Sârcu, V. Gamurari, I. Diaconu, A. N., B. Aurescu, D. Mazilu, A. Preda-Mătășaru, M. M. Pivniceru, V. Constantin, T. Corlățan, V. Crețu, C. E. Rousseau, D. Ruzie, D. Carreau, F. Marrella, G. W. F. Hegel, H. Kelsen, P. M. Dupuy, Y. Kerbrat, R. J. Dupuy etc. care au întreprins cercetări minuțioase și au elaborat comentarii asupra fenomenului de creare a dreptului internațional, însă fără a identifica în mod expres și a analiza în detalii rolul statelor în procesul de formare și aplicare a normelor de drept internațional public.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul lucrării rezidă în cercetarea multiaspectuală a particularităților creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public, privită sub aspect teoretic și practic, și, subsecvent, identificarea impedimentelor în calea asigurării unei ordini juridice internaționale viabile. Pentru atingerea scopului preconizat în această teză identificăm obiectivele cercetării: identificarea conținutului conceptului ordinii juridice internaționale ale cărei elemente esențiale sunt: procesul de elaborare și procesul de aplicare de către state a normelor de drept internațional public; determinarea modului în care statele

participă la procesul de creare a normelor internaționale, prin evidențierea celor două coordonate clare, respectiv colaborarea bilaterală și multilaterală a statelor; analiza procesului de aplicare a normelor juridice internaționale de către state; stabilirea limitelor aplicării în timp și spațiu a normelor juridice internaționale; identificarea consecințelor ce survin pentru statele ce nu aplică conținutul prescripțiilor normative internaționale.

Metodologia cercetării științifice. Elaborarea lucrării s-a bazat pe: metoda analizei istorice, folosită pentru cercetarea modului în care s-au creat normele dreptului internațional public, metoda analizei logice, utilizate constant pe tot conținutul tezei și în special, la efectuarea sintezei opiniilor diferitor autori privitor la natura dreptului internațional public și a ordinii juridice internaționale. În vederea analizării actelor internaționale a fost folosită, în principal, metoda de analiză directă, metoda de cercetare indirectă, metoda observației pertinente, metoda prospectivă.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute rezultă din prezentarea în premieră în domeniul de cercetare autohtonă a problematicii creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional, din evidențierea și sistematizarea formelor de participare a statelor în procesul de constituire și consolidare a ordinii juridice internaționale cu argumentarea propunerilor de perfecționare a cadrului normativ internațional în domeniu. Rezultatele obținute dezvoltă și completează doctrina autohtonă, regională privind participarea statelor în procesul de creare și aplicare a normelor de drept internațional public, fiind identificate particularitățile acestor procese.

Problema științifică soluționată în lucrare constă în fundamentarea științifică și prezentarea completă și obiectivă, în premieră, a particularităților creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public prin elaborarea instrumentariului juridic de apreciere a aportului adus de state la dezvoltarea progresivă a dreptului internațional și la consolidarea ordinii juridice internaționale, fapt ce permite clarificarea pentru teoreticieni și practicieni a curențelor existente în sistemul internațional, respectiv, permite înaintarea soluțiilor pentru lichidarea lacunelor, contribuind în ultimă instanță la perfecționarea și eficientizarea sistemului internațional.

Semnificația teoretică rezidă în cercetarea complexă a procesului de creare a normelor juridice internaționale, analiza modului de aplicare a acestor norme, caracterul obligatoriu al acestor norme, pornind de la analiza aprofundată a concepțiilor, ipotezelor, afirmațiilor doctrinare ale specialiștilor autohtoni și străini în materia dreptului internațional public, formarea și evoluția dreptului internațional, codificarea internațională și modul în care statele suverane participă la crearea acestor norme. Aceasta va permite, în final, să fie identificate noi direcții de

cercetare în dreptul internațional public, precum și să fie trasate noi perspective în cadrul procesului de formare a normelor de drept internațional public.

Valoarea aplicativă a lucrării. Rezultatele cercetărilor din cadrul prezentei teze servesc drept bază pentru elaborarea recomandărilor și acțiunilor practice ale societății științifice și comunității internaționale în derularea armonioasă a relațiilor internaționale și în asigurarea cooperării internaționale și garantarea păcii și securității în cadrul comunității internaționale. Lucrarea își identifică potențialul cititor în rândurile specialiștilor, studenților, doctoranzilor, practicienilor.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

- fundamentarea concluziei potrivit căreia statul, purtător de suveranitate, a fost și rămâne în continuare să fie unicul creator al normelor de drept internațional. Or, analizând esența și conținutul procesului de creare și aplicare a normelor dreptului internațional public de către state în cadrul comunității internaționale rezultă concluzia că exprimându-și acordul de voință, statele conduc la conturarea cu claritate a valorilor apărute de dreptul internațional public;

- relevarea faptului că, necătând la contextul actual al ordinii juridice internaționale, caracterizată prin prezența unui număr impunător de actori internaționali, eterogeni după natura lor, rolul statelor în procesul de aplicare a normelor de drept internațional public este esențial, acestea aplicând cu bună credință dispozițiile normative internaționale, iar în caz de necesitate, intervenind mecanisme special create întru a asigura ordinea juridică internațională;

- argumentarea rolului instanțelor jurisdicționale internaționale, ale căror practică jurisdicțională, contribuie la dezvoltarea dreptului internațional public.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice pot fi utilizate: în procesul de perfecționare a activității normative a statelor; în procesul de instruire juridico-profesională ; în cercetările în materie de drept internațional public etc.

Aprobarea rezultatelor științifice. Lucrarea a fost elaborată în cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, unde a fost prezentată, analizată și aprobată. Teza a fost examinată și recomandată spre susținere publică de Seminarul Științific de Profil la specialitatea 552.08 drept internațional și european public. Rezultatele investigației științifice au fost expuse și aprobate la conferințe internaționale și publicate în România și Republica Moldova. Materialele cercetărilor întreprinse în teză sunt utilizate de autoare în procesul de predare a disciplinei Drept Internațional Public în cadrul Universității “Ștefan cel Mare” Suceava, România.

Publicațiile la tema tezei. 10 articole și comunicate științifice publicate în reviste de profil și în culegerile conferințelor internaționale din Republica Moldova și România.

Structura tezei: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 190 titluri, anexe.

Cuvintele-cheie: normă juridică internațională, ordine juridică internațională, colaborare bilaterală, colaborare multilaterală, codificare, aplicarea în timp și spațiu a normelor, aplicarea dreptului internațional în dreptul intern, aplicarea de bună voie a normelor de către state.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea reprezintă fundamentarea și justificarea temei alese pentru cercetare și cuprinde următoarele compartimente: actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a rezultatelor cercetării, aprobarea rezultatelor cercetării, sumarul compartimentelor tezei.

În primul capitol – *”Reflecții normative și doctrinare în materia creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public”* compus din trei paragrafe, se realizează o prezentare și o sinteză a contribuțiilor doctrinare cu tangențe în domeniul de cercetare științifică a prezentei teze (par. 1.1) și o elucidare și analiză a cadrului normativ internațional în domeniul creării și aplicării normelor de drept internațional de către state (par. 1.2). Par. 1.3 cuprinde concluziile la care a ajuns autoarea în urma investigațiilor din prezentul capitol.

Pornind de la faptul că obiectul prezentei cercetări sunt norme, instituții și categorii de drept internațional public, în mod firesc, ne-am propus în primul rând să cercetăm conținuturi ale manualelor, tratatelor de drept internațional public. Am observat, totodată, că studiile de drept internațional public cu caracter general conțin aproximativ aceleași informații, aceleași teme, atât la autorii autohtoni, cât și la cei străini, care pornesc, de regulă, de la un model clasic general de prezentare ce începe cu un scurt istoric al relațiilor internaționale și continuă cu istoricul doctrinei dreptului internațional public, cu izvoarele dreptului internațional, dreptul tratatelor, subiecte, eventual teritoriul și populația în dreptul internațional, răspunderea internațională, pe alocuri despre principiile dreptului internațional și o parte specială care tratează ramuri aparte, cum ar fi dreptul internațional al drepturilor omului, dreptul diplomatic și consular, dreptul internațional penal, dreptul spațial, fluviile internaționale etc. Deși, în marea lor majoritate manualele de specialitate nu tratează expres natura ordinii juridice internaționale, indirect autorii abordează materii învecinate atunci când analizează norma de drept internațional public, fundamentul juridic al dreptului internațional public, precum și particularitățile dreptului internațional public.

Întru tratarea complexă și multiaspectuală a particularităților creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public, am estimat util, în temeiul raționamentului deductiv, să abordăm în prim plan natura ordinii juridice internaționale, fapt ce ne va permite să identificăm fundamentul dreptului internațional public. Subsecvent, am analizat procesul de creare și aplicare de către state a normelor de drept internațional public.

În cadrul paragrafului 1.1. ”**Particularitățile creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public**”, analizând doctrina dreptului internațional public constatăm că dreptul internațional contemporan a evoluat influențat fiind de trăsăturile societății internaționale și concluzionăm că în materia particularităților creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public, în doctrina dreptului internațional public au fost expuse diverse opinii. Totodată, savanții români și moldoveni, Geamănu G., Duculescu V., Popescu D., Andronovici C., Scăunaș S., Balan O., Osmocescu N., Gamurari V. etc., precum și doctrinarii străini A. Pellet, Duguit L., Dupuy P. M. etc, susțin unanim ideea că dreptul internațional public se formează în procesul de cooperare a statelor. Încă din perioada de dezvoltare clasică a dreptului internațional și până în prezent, acesta nu și-a pierdut caracterul de coordonare și și-a atribuit un rol important în promovarea intereselor întregii comunități internaționale pe termen lung, acestea fiind pacea, progresul și dezvoltarea societății, asigurarea respectării drepturilor fundamentale ale omului, cooperarea statelor și menținerea securității internaționale.

Procesul complex de formare a normelor de drept internațional public la etapa contemporană se caracterizează prin participarea esențială a statelor, or, fundamentul unanim recunoscut de către doctrinarii contemporani a dreptului internațional public contemporan este acordul de voință al statelor. Totodată, depășind cadrul prezentei cercetări, estimăm util să menționăm că procesul de creare a normelor de drept internațional public nu se limitează la încheierea de către state a tratatelor și recunoașterea unei practici în calitate de cutumă. Astăzi, se constată o intensificare a rolului organizațiilor internaționale în procesul de ”legiferare” internațională. Prin urmare, în asemenea condiții, ne raliem poziției autorilor M. Djuvara și E. Moroianu care susțin că dreptul internațional stă la baza ordinii juridice internaționale, caracterizată prin particularități specifice față de ordinea juridică națională.

În pofida faptului că este unanim acceptat că statele au o contribuție esențială în procesul de creare și aplicare a normelor de drept internațional public, astăzi în doctrina autohtonă, dar și cea regională sunt prea puține lucrări științifice ce determină rolul statelor prin individualizarea aportului adus de către acestea la formarea cutumelor, încheierea tratatelor bilaterale și multilaterale. La rândul său, cadrul normativ internațional în material creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public, fiind elaborat în cea mai mare parte în anul 1969,

necesită astăzi o adaptare la contextul relațiilor internaționale contemporane, marcate prin prezența activă a subiecților netradiționali de drept internațional public.

După cum am menționat, procesul de creare și procesul de aplicare a normelor de drept internațional public este cu mici excepții (avem în vedere participarea mișcărilor de eliberare națională la actele internaționale care le vizează, precum și a entităților cu caracter statal contestat) marcat de participarea obligatorie a statelor ca subiecte primare de drept internațional public, investite cu personalitate juridică universală. Statele, inițial participând în calitate de autori ai conținuturilor prescripțiilor normative internaționale, ulterior în temeiul principiului fundamental *pacta sunt servanda* consimt să respecte aceleași reguli. Astfel, în cadrul paragrafului 1.2. ”**Cadrul normativ în domeniul creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public**” au fost trecute în revistă principalele momente din evoluția istorico-juridică a procesului de creare și aplicare de către state a normelor dreptului internațional public.

În prim plan, apreciem că, prin caracterul său universal și prin scopurile sale, Organizația Națiunilor Unite (ONU) constituie cea mai importantă organizație internațională care a dezvoltat firavul sistem instituit în perioada interbelică de Societatea Națiunilor. Organizația a fost creată cu scopul stabilirii unei noi ordini mondiale, atât în planul asigurării păcii și eliminării forței din cadrul relațiilor internaționale, cât și în cel al dezvoltării economice, sociale, culturale și umanitare. Cum multă vreme tendința dreptului internațional a fost scoaterea în afara legii a războiului de agresiune și a folosirii forței, considerăm că *Pactul Societății Națiunilor* a reușit să facă un pas important în acest sens, astfel că statele-părți au acceptat anumite obligații, printre care și aceea de nu recurge la război. A urmat *Pactul Briand-Kellogg* ca o completare, însă documentul care a constituit o etapă decisivă în dezvoltarea dreptului internațional a fost Carta ONU.

Apreciem că toate consecințele dezastruoase ale celor două războaie mondiale au impus statelor un punct de vedere unanim în ceea ce privește războiul, anume excluderea definitivă a acestuia din viața comunității internaționale. Drept urmare, primul pas pentru atingerea acestui obiectiv a fost interzicerea folosirii forței și a amenințării cu forța, principiu consacrat în art. 2 alin 4 din Carta ONU.

Sub egida ONU codificarea dreptului internațional a realizat importante progrese. Organizația și-a propus, ca în cadrul Adunării generale să se inițieze studii și să se facă recomandări în scopul de a încuraja dezvoltarea progresivă și codificarea dreptului internațional (art. 16 din Cartă). Astfel, s-a înființat prin Rezoluția nr. 174 din anul 1947 Comisia de drept internațional, ca organ subsidiar al Adunării generale, cu scopul formulării și sistematizării regulilor de drept internațional în domeniile în care există o practică juridică considerabilă,

precedente sau opinii doctrinare. Comisia de Drept Internațional a elaborat proiecte remarcabile în domenii ca: recunoașterea statelor și guvernelor, imunitățile jurisdicționale ale statelor și bunurilor lor, jurisdicția în materia infracțiunilor comise în afara teritoriului național, succesiunea statelor și guvernelor, tratamentul străinilor, dreptul la azil, dreptul tratatelor, regimul apelor teritoriale, regimul mării libere, relațiile și imunitățile diplomatice. Eforturilor acestei comisii, dar și a altor comisii ale Adunării generale înființate ulterior, s-au văzut în elaborarea și încheierea a multor convenții de codificare a dreptului internațional, în variate domenii.

Rezumând, prezentul demers științific va constitui o bază științifică argumentată întru prezentarea completă și obiectivă, în premieră, a particularităților creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public prin elaborarea instrumentarului juridic de apreciere a aportului adus de state la dezvoltarea progresivă a dreptului internațional și, prin urmare, la consolidarea ordinii juridice internaționale, fapt ce permite clarificarea pentru teoreticieni și practicieni a curențelor existente în sistemul internațional, respectiv, permite înaintarea soluțiilor concrete pentru lichidarea lacunelor, contribuind în ultimă instanță la perfecționarea și eficientizarea sistemului dreptului internațional.

Capitolul II ”*Simbioza conlucrării statelor suverane și polivalența creării normelor juridice internaționale – expresie a ordinii juridice internaționale*” analizează participarea statelor în procesul de formare a dreptului internațional, pornind de la studiul formării convenționale a dreptului internațional public (paragraf dedicat analizei tratatului internațional bilateral și multilateral încheiat cu participarea statelor) și încheind cu formarea extra-convențională a dreptului internațional (la acest compartiment fiind analizate cutuma, principiile generale de drept, echitatea – ca moduri de formare spontană, precum și actele unilaterale, hotărârile judecătorești și doctrina celor mai calificați specialiști în drept public ai diferitelor națiuni – drept moduri de formare voluntară).

În paragraful 2.1. ”*Natura juridică a ordinii juridice internaționale*” am constatat că într-o eră a globalizării, omenirea se confruntă cu probleme majore, care amenință bunăstarea, dar și existența propriu-zisă a civilizației umane. Natura ordinii juridice internaționale este condiționată de eforturile consolidate ale statelor în lupta contra terorismului internațional, respectiv, necesitatea de menținere a păcii și securității internaționale, asigurarea cooperării multilaterale a statelor.

Ordinea juridică internațională, la fel ca și dreptul internațional, fiind un concept dinamic, se îmbogățește în continuu cu elemente noi, aceasta fiind cauza eterogenității noțiunilor propuse de doctrinari pentru a defini conținutul și trăsăturile caracteristice ale acestui concept juridic.

Astăzi, ordinea juridică internațională se prezintă ca o totalitate de raporturi juridice ordonate în temeiul normelor de drept internațional având la bază un mecanism specific de elaborare și aplicare a acestora cu respectarea principiilor fundamentale de drept internațional public. La fel, ordinea juridică internațională are la bază concepte statice și rigide cum sunt:

1) statele în calitatea lor de subiecți primari de drept internațional public sunt investite cu capacitate normativă și prin exprimarea acordului lor de voință acestea contribuie la consolidarea ordinii juridice internaționale;

2) procesul de creare și aplicare a normelor de drept internațional este limitat de conținutul juridic al principiilor fundamentale de drept internațional public.

La rândul său, dreptul internațional public are menirea de a proteja și asigura ordinea juridică internațională prin crearea normelor juridice cu caracter obligatoriu pentru toate statele lumii, pentru a fi respectate de către acestea și pentru armonizarea relațiilor internaționale în cadrul comunității internaționale. În cazul nerespectării acestor norme, dreptul internațional instituie alte norme juridice sancționatorii cu caracter obligatoriu pentru a evita și pedepsi încălcarea normelor juridice internaționale. Normele sancționatorii sau represive apar ca reacție justificată din punct de vedere juridic la ignorarea unei norme de *jus cogens* a dreptului internațional sau ca reacție de neconformare la o sancțiune de drept internațional deja impusă.

Paragraful 2.2. ”**Procesul de formare convențională a dreptului internațional**” conține descrierea procesului de creare a dreptului internațional public contemporan, pornind de la teza că o analiză obiectivă și profundă a acestui subiect este imposibilă fără cercetarea formelor de participare statelor – cei mai importanți actori ai vieții internaționale. O particularitate esențială a procesului de formare a dreptului internațional public este faptul că fiecare stat este în drept să recunoască sau să nu recunoască conținutul normei de drept ca fiind obligatoriu. În așa mod, procesul de formare a normelor de drept internațional presupune un ansamblu de acțiuni colective ale statelor la etapa exprimării acordului cu privire la conținutul normei, precum și acțiuni individuale ale fiecărui stat la etapa recunoașterii normei ca fiind obligatorie

Paragraful 2.2.1. ”**Colaborarea multilaterală a statelor în procesul de creare a normelor juridice internaționale**” demarează cu constatarea că preocupările majore ale doctrinarilor dreptului internațional și a statelor au fost menținerea și consolidarea păcii, scoaterea războiului în afara legii, promovarea și respectarea normelor și principiilor dreptului internațional, cooperarea dintre state, securitatea mondială. De la părintele științei dreptului internațional Hugo Grotius ne-au rămas idei cu privire la normele și principiile dreptului internațional, importanța respectării lor, necesitatea înțelegerii și cooperării între state, reguli cu privire la purtarea

războiului, necesitatea elaborării unor reguli care să elimine cruzimile din războaie, importanța încheierii unor tratate între state care să fie respectate și aplicate cu bună-credință.

Un rol important în menținerea și consolidarea păcii revine colaborării multilaterale prin convenții, înțelegeri, tratate multilaterale încheiate între state pe baza negocierilor diplomatice cu scopul armonizării relațiilor internaționale. Sfera domeniilor de interes a popoarelor a evoluat treptat, astfel că a apărut necesitatea extrapolării consolidării relațiilor interstatale, depășind cadrul colaborării bilaterale între state. Analizând evoluția istoriei, observăm că statele au încercat să adopte diferite căi și modalități pentru a preveni conflictele și a menține pacea. Aceste modalități s-au tradus în practică prin necesitatea încheierii de acorduri sau tratate multilaterale. Concret, colaborarea multilaterală a statelor în crearea și aplicarea normelor de drept internațional s-a concretizat prin încheierea de tratate de pace, de alianță și ajutor reciproc, tratate militare, comerciale, politice, economice, culturale, tehnico-științifice și încheierea unor convenții internaționale, la nivel regional și universal, prin participarea la conferințe internaționale sau prin intermediul unor organizații internaționale. Dacă perioada antichității și feudalismul este caracterizată prin colaborare pregnant bilaterală, începând cu perioada modernă se manifestă tendința extinderii relațiilor internaționale la nivel regional și chiar universal, datorată și instituirii primelor organizații internaționale cu vocație universală. Totuși, teorii izolate sau fragmentare cu privire la elaborarea unor norme incipiente de drept internațional public ne parvin încă din antichitate, odată cu formarea statelor.

Odată cu dezvoltarea societății internaționale și, drept consecință, sporirea interdependențelor dintre state, remarcăm multiplicarea valorilor și intereselor comune între membrii comunității internaționale. Promovarea și punerea în practică a acestora nu se putea realiza decât prin intermediul unor reguli concrete de drept care să fie acceptate, aplicate și respectate de către toate statele comunității internaționale, pe cât posibil. În practică statele nu trebuie, și adesea nici nu pot, să-și exprime consimțământul expres pentru fiecare regulă de drept internațional, natura consensuală a dreptului internațional având în vedere și consimțământul statelor membre ale societății internaționale la un moment dat asupra ansamblului de reguli care formează dreptul internațional al acestei perioade (de exemplu, situația noilor state care apar în societatea internațională). În acest caz, însă, statele individuale pot formula, în anumite limite, rezerve la unele norme de drept internațional, dacă acestea nu fac parte din ceea ce se numește *jus cogens*, norme imperative de la a căror acceptare și aplicare nu se poate deroga sau dacă anumite norme concrete sunt, în mod evident, inacceptabile pentru ele.

Paragraful 2.2.2. ***”Colaborarea bilateră a statelor la formarea și dezvoltarea dreptului internațional”*** conține o analiză a procesului de încheiere a tratatelor internaționale bilaterale de

către state. Deoarece în paragraful precedent au fost expuse regulile generale ce guvernează procesul de încheiere a tratatelor internaționale, în respectivul paragraf am identificat particularitățile încheierii tratatelor internaționale bilaterale. Astfel, pornind de la teza că dreptul de a încheia tratate internaționale este elementul cel mai important al personalității juridice internaționale a statelor, este cazul să stabilim că în practică, pot fi întâlnite multiple forme prin care statele își valorifică componenta normativă a personalității lor juridice. Cu referire concretă la tratatele bilaterale, putem identifica o serie de particularități cu referire la etapele încheierii tratatelor internaționale:

1. la încheierea tratatelor bilaterale participanții la negocieri fac schimb de împuterniciri, pe când în procesul de încheiere a tratatelor internaționale multilaterale este creat un comitet special care verifică împuternicirile. Valabilitatea împuternicirilor la încheierea tratatelor bilaterale deseori este constatată în preambulul acestor tratate internaționale.

2. metoda de bază de elaborare a textului tratatului bilateral este purtarea negocierilor prin canale diplomatice, la rândul tratatelor internaționale multilaterale sunt elaborate în cadrul conferințelor internaționale, fie de către organele organizațiilor internaționale.

3. tratatele bilaterale sunt încheiate în limbile oficiale ale statelor părți, iar tratatele multilaterale sunt încheiate în limba/limbile stabilită de participanți.

4. textele tratatelor bilaterale sunt adoptate cu unanimitate, pe când tratatele multilaterale sunt adoptate cu respectarea regulilor de procedură stabilite pentru conferințele, organizațiile internaționale și tradițional presupun votul cu majoritate calificată a textului tratatului (de cele mai dese ori 2/3).

5. tratatele bilaterale, în virtutea caracterului lor, nu admit posibilitatea de a formula rezerve, spre deosebire de tratatele internaționale.

6. parafarea, ca regulă, se face în cazul tratatelor bilaterale. În ultimul timp, parafarea tratatelor multilaterale, obține forma unei rezoluții a unui organ al organizației internaționale sau este realizată prin semnarea textului viitorului tratat de către un reprezentant competent al organizației.

7. semnarea tratatelor bilaterale se face cu respectarea principiului alternatului. Regula alternatului apare ca un omagiu adus suveranității statelor. Anume din acest considerent, regula respectivă nu se aplică, decât cu anumite excepții ce țin de semnarea tratatelor cu instituțiile Uniunii Europene, în cazul în care sunt încheiate tratate cu participarea organizațiilor internaționale.

8. exprimarea consimțământului statului la obligativitatea tratatului bilateral se face prin schimbul instrumentelor de ratificare. Tratatetele multilaterale presupun transmiterea instrumentelor de ratificare la depozitarului.

9. tratatele bilaterale intră în vigoare fie în ziua schimbului instrumentelor de ratificare, fie la expirarea unui termen stabilit din data schimbului instrumentelor de ratificare (de cele mai dese ori fiind fixat termenul de 30 zile).

În paragraful 2.3. ”*Participarea statelor la formarea extraconvențională a normelor dreptului internațional*” am fundamentat teza precum că condiția *sine qua non* a realizării raporturilor juridice de drept internațional public a fost și continuă să fie acordul de voință a statelor – membre depline ale societății internaționale. Anume acordul de voință al statelor liber exprimat și nevicat, constituind fundamentul dreptului internațional public contemporan, are rolul primordial în dezvoltarea normală și consolidarea relațiilor internaționale, precum și asigură, în ultimă instanță, dezvoltarea progresivă a dreptului internațional public. În acest context, am analizat situația particulară a formării spontane a dreptului internațional (*paragraful 2.3.1.*) și cea a formării voluntare a normelor de drept internațional public (*paragraful 2.3.2.*).

Unul din modurile de formare spontană a dreptului internațional este *cutuma internațională*. Cutuma reprezintă un izvor principal al dreptului internațional, un proces de elaborare a acestei ramuri de drept, și totodată, o normă juridică. Procesul de formare a normei cutumiare se deosebește mult de procesul de formare a normelor convenționale, în primul rând pentru că norma cutumiară nu este rezultatul unui act juridic, al unui acord expres de voință, ceea ce determină numeroase dificultăți și imperfecțiuni în interpretarea și aplicarea ei. Este motivul pentru care, în ultimul timp, se constată o practică a statelor de codificare a cutumei internaționale, de prelucrare a acesteia pe cale convențională, prin tratatul internațional.

O altă modalitate de formare spontană extraconvențională a normelor de drept internațional public, unde statelor le revine un rol esențial este procesul de elaborare a *principiilor generale de drept recunoașcute de națiunile civilizate*, așa cum sunt determinate acestea în textul art. 38 al Statutului Curții Internaționale de Justiție, care a preluat ideea art. 38 din Statutul Curții Permanente de Justiție Internațională.

Echitatea este o noțiune care apare destul de des invocată în convențiile arbitrale, când arbitrii sunt invitați de părți să pronunțe sentința în concordanță cu criteriile și principiile fundamentale ale justiției și echității, sau cu echitatea și buna-credință. Art. 38 menționat din Statutul Curții Internaționale de Justiție prevede în paragraful 2 că, în anumite cazuri concrete, dacă părțile în litigiu sunt de acord cu aceasta, Curtea poate să-și bazeze hotărârile și pe

principiile echității. Din modul cum este formulat, rezultă că, în lipsa unei norme de drept, instanța poate să-și întemeieze hotărîrea pe principii de echitate.

În calitate de moduri de formare voluntară a normelor de drept internațional public am analizat: actele unilaterale ale statelor, jurisprudența internațională, doctrina celor mai calificați specialiști în dreptul public, dar și rezoluțiile organizațiilor internaționale, declarațiile comune ale șefilor de state.

În concluzie, după cum am demonstrat-o în respectivul capitol, considerăm că procesul de codificare al dreptului internațional are o semnificație mai amplă și mai bogată decît aceea de sistematizare și precizare a normelor juridice cutumiare existente, așa cum a fost înțeleasă pînă la crearea ONU, întrucît codificarea constă atît într-o sistematizare a normelor cutumiare, cît și în crearea de noi norme prin voința statelor, în concordanță cu noile cerințe de reglementare juridică internațională, reflectate în practica statelor, jurisprudența CIJ și opiniile doctrinarilor. Codificarea dreptului internațional semnifică, practic, un proces creator de drept.

Capitolul III ”*Procesul de aplicare de către state a normelor de drept internațional public*” analizează procesul de aplicare a normelor juridice internaționale – aplicarea în timp și în spațiu a normelor juridice internaționale, aplicarea dreptului internațional în dreptul intern al statelor și aplicarea normelor de bună voie de către state - completat cu o serie de consecințe care decurg din încălcarea normelor și principiilor internaționale sub forma măsurilor de constrîngere.

Paragraful 3.1. intitulat ”*Efectele tratatelor internaționale. Aplicarea lor în spațiu și timp*” demarează cu o analiză generală a interpretării tratatelor internaționale. Or, pentru evidențierea anduranței și eficienței normelor juridice internaționale, a analizei modului în care normele dreptului internațional se aplică în cadrul comunității internaționale, este necesară o interpretare a acestor norme. Opinăm că statele au posibilitatea de a analiza și interpreta aceste norme potrivit voinței lor, putînd aduce modificări sau putînd anula un acord internațional, atîta timp cît nu aduc atingere dreptului internațional. În ceea ce privește aplicarea tratatelor internaționale în timp, relatăm consacrarea principiului neretroactivității, potrivit căruia, dispozițiile unui tratat nu leagă o parte în ceea ce privește un act sau fapt anterior datei de intrare în vigoare a tratatului pentru acea parte sau în ceea ce privește o situație care a încetat să existe la acea dată, dar numai dacă din cuprinsul tratatului, nu rezultă o altă intenție a părților contractante. Ca aplicare în spațiu, observăm că, dacă din cuprinsul tratatului nu reiese o intenție diferită sau nu s-a convenit altfel pe altă cale, se aplică principiul teritorialității, adică „tratatul leagă pe fiecare din părți cu privire la întregul său teritoriu”. O particularitate înțelînim în cazul normelor juridice stipulate în tratatele internaționale succesive, care reglementează aceeași materie. În acest sens, art.30 din Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor (1969)

referitor la aplicarea tratatelor succesive prevede preeminența Cartei ONU asupra obligațiilor statelor membre asumate în alte tratate, precum și prevalarea ori prioritatea tratatului despre care un alt tratat declară că îi este subordonat sau că nu trebuie să fie considerat ca fiind incompatibil cu acesta. Prevederile art.30 din Convenția de la Viena se referă la raporturile *inter se* ale părților la cele două tratate și că aceste prevederi nu exonerează nici una din părți de răspunderea pentru încheierea sau aplicarea unui tratat ale cărui prevederi sunt incompatibile cu obligațiile pe care le are față de un alt stat, pe baza unui alt tratat.

În paragraful 3.2. ”**Aplicarea dreptului internațional în dreptul intern al statelor**” am constatat că în ceea ce privește aplicarea normelor juridice internaționale, reiterăm, în ordinea juridică internațională nu există instituții suprastatale constituite pentru urmărirea executării normelor, așa cum există în ordinea juridică internă, ceea ce face ca structurile în cadrul cărora se elaborează normele dreptului internațional să fie aceleași care dobândesc atribuții în urmărirea aplicării acestora. Aceste competențe pot fi atribuite prin anumite tratate internaționale organelor unor organizații internaționale.

Pentru ca cele două orânduiri juridice, dreptul internațional public și dreptul intern al statelor, să coexiste armonios considerăm că este necesar ca acestea să se întrepătrundă, să se condiționeze reciproc, cu atât mai mult cu cât reglementarea raporturilor juridice internaționale au ca scop promovarea unei conduite a tuturor subiectelor dreptului internațional public, bineînțeles în deplină conformitate cu normele și principiile impuse de această ramură de drept. Toată această suită de elemente îmbinate ca într-o simfonie a normelor juridice reliefează, accentuează corelația absolut naturală între ordinea juridică internă și cea internațională.

Aplicarea normelor și executarea tratatelor este dominată de principiile suveranității, *pacta sunt servanda*, neimixtunii în afacerile interne, fiecare stat aplicând el însuși tratatul în virtutea competenței sale și sub propria sa răspundere.

În ceea ce privește aplicarea dreptului internațional în ordinea juridică internă există trei tehnici care asigură aplicabilitatea internă a cutumelor și a principiilor generale de drept: încorporarea automată a dreptului internațional general, transformarea automată globală a sistemului intern și transformarea ad-hoc în sistemul intern.

Aplicarea tratatelor și acordurilor internaționale în ordinea juridică internă situația se prezintă relativ diferit, datorită prezenței în dreptul internațional convențional a tratatelor auto-executorii (self-executing), adică a tratatelor cu aplicabilitate directă. Aceste acorduri creează în mod direct drepturi și obligații persoanelor fizice sau juridice care sunt subiecte de drept intern.

În paragraful 3.3 ”**Aplicarea normelor juridice internaționale de bună voie de către state. Măsuri de constrângere**” a fost constatat că atunci când apare un diferend internațional ca

urmare a încălcării de către un stat a normelor dreptului internațional public care nu poate fi rezolvat pe cale pașnică, partea lezată are posibilitatea de a recurge la o serie de măsuri sau contramăsuri limitate, cu caracter de constrângere îndreptate împotriva celui/celor care a/au săvârșit asemenea fapte, însă cu recomandarea de a se evita pe cât posibil forța armată. În asemenea situații se cer utilizate instrumente speciale de soluționare a diferendelor concretizate în sancțiuni internaționale cu rol complementar în raport cu mijloacele de reglementare pașnică a conflictelor. Sancțiunile impuse de state și de organizații internaționale apar sub forma contramăsurilor – fiind forma de manifestare cea mai diversă – grupate în măsuri de retorsiune și de represalii, la care se adaugă auto-apărarea armată, blocada militară și alte sancțiuni aplicate statelor, membre ale unor organizații, pentru nerespectarea unor dispoziții obligatorii. Contramăsurile au drept scop determinarea statului vinovat de a pune capăt acțiunilor care încalcă normele dreptului internațional sau drepturile statului care aplică acele sancțiuni. Acest termen se referă și la anumite acțiuni sau omisiuni ale unui stat, care devin corecte ca reacție de apărare și încetare a faptului internațional ilicit.

Subiectele de drept internațional trebuie să respecte regulile de drept internațional scrise sau nescrise, care le-ar fi aplicabile. Pe planul aplicării normelor de drept internațional, recurgerea la judecător sau la arbitru rămîne, în general, facultativă, iar faptul că normele de drept internațional sunt mai puțin clare și precise decît cele din ordinea internă, duce la complicarea procesului de aplicare a lor. Există unele excepții de la principiul aplicării generale și obligatorii a normelor de drept internațional, unele dintre acestea fiind comune ordinii interne și ordinii internaționale, dintre care menționăm forța majoră, schimbarea fundamentală de circumstanțe, violarea de către o parte a angajamentelor sale sau neexecutarea obligațiilor de către cealaltă parte și starea de necesitate.

Paragraful 3.4. **”Rolul justiției internaționale în aplicarea normelor de drept internațional”** tratând jurisprudența instanțelor jurisdicționale internaționale, are la bază teza că în procesul de asigurare a aplicării și respectării normelor juridice internaționale un rol important revine instanțelor internaționale, care pot influența crearea și dezvoltarea dreptului internațional, consolidând totodată ordinea juridică internațională. Instanțele judiciare internaționale reprezintă o treaptă superioară a eforturilor omenirii de a preveni, restrînge și pedepsi recursul ilicit la forță în relațiile internaționale. Aceste instanțe se diferențiază între ele în funcție de competențele ce le-au fost conferite.

Justiția internațională are caracteristici derivate din trăsăturile dreptului internațional și anume: caracter consensual – ceea ce semnifică că este necesar acordul părților unui diferend pentru recurgerea la o instanță jurisdicțională sau arbitrală, și caracter facultativ – adică părțile

unui diferend sunt libere să aleagă, pentru soluționarea acestuia, mijloace politico-diplomatice sau alte mijloace pașnice, la alegerea lor și nu există obligația soluționării pe cale judiciară sau prin arbitraj. Potrivit art. 33 alin. 1 din Carta ONU: *”Părțile la orice diferend a cărui prelungire ar putea pune în primejdie menținerea păcii și securității internaționale trebuie să caute să-l rezolve, înainte de toate, prin tratative, anchetă, mediație, conciliere, arbitraj, pe cale judiciară, recurgere la organizații sau acorduri regionale sau prin alte mijloace pașnice, la alegerea lor.”*

Este cert că pentru a soluționa cu succes un diferend internațional jurisdicția sesizată trebuie să aplice normele și principiile proprii dreptului internațional public. În primul rând, se are în vedere aici dreptul pozitiv, adică un drept preexistent, valabil și aplicabil speței la momentul sesizării. Instanța va aplica acele forme de exprimare a normelor dreptului pozitiv, ceea ce ne trimite imediat la tratate și la cutuma internațională. În privința tratatului internațional, în procesul aplicării, inevitabil instanța face uz de funcția interpretării. La rândul său, cutuma internațională reclamă forța intelectuală a instanței de a identifica acest izvor, constatarea reflectându-se și asupra procesului de aplicare bi- sau/și multilaterală a acesteia.

Opinăm că, în condițiile lumii contemporane, este nevoie de adoptarea unor măsuri și condiții clare prin care să se întărească competența instanțelor internaționale, cu precădere a Curții Internaționale de Justiție sau a Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum și a Curții Europene a Drepturilor Omului fapt ce va permite stabilirea unui set de măsuri mai drastice, stricte, a unor sancțiuni mai severe pentru nerespectarea angajamentelor de îndeplinire cu bună credință a obligațiilor internaționale de către state

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Investigațiile efectuate în cadrul prezentei lucrări au pus în lumină actualitatea și importanța temei de cercetare. Ajunși la finalul acestui studiu, considerăm că scopul urmărit de noi a fost atins, iar obiectivele propuse au fost elucidate.

Pe parcursul lucrării am analizat numeroase surse doctrinare și acte internaționale fapt ce ne-a ajutat în conturarea cu claritate a procesului de creare și aplicare a normelor juridice internaționale și la evidențierea rolului pe care îl au statele în acest proces. Astfel au fost fundamentate științific și prezentate complet și obiectiv, particularitățile creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public prin elaborarea instrumentarului juridic de apreciere a aportului adus de state la dezvoltarea progresivă a dreptului internațional și, prin urmare, la consolidarea ordinii juridice internaționale, fapt ce permite clarificarea pentru teoreticieni și practicieni a curențelor existente în sistemul internațional, respectiv, permite înaintarea soluțiilor concrete pentru

lichidarea lacunelor, contribuind în ultimă instanță la perfecționarea și eficientizarea sistemului dreptului internațional.

În urma cercetării realizate la subiectul particularităților creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public, ne permitem să formulăm un șir de concluzii teoretico-științifice:

1. Procesul de creare a normelor de drept internațional public reprezintă una din activitățile statelor, expresia personalității lor juridice internaționale. Totodată, normele juridice de drept internațional în esență reglementează raporturile juridice în care statele purtătoare de suveranitate urmăresc realizarea intereselor comune, relații bazate pe colaborare. La procesul de creare a acestor norme iau parte și alți subiecți de drept internațional, cu încuviințarea statelor – membri deplin ai comunității internaționale. Prin urmare, există o ordine juridică internațională care presupune o serie de particularități față de ordinea juridică națională, unde statelor le revine rolul principal în elaborarea unui corp de norme juridice ale căror transpunere în viață depinde exclusiv de acordul de voință al statelor.

2. Statele, respectă normele de drept internațional public, având convingerea că aceasta este absolut necesar întru asigurarea realizării binelui comun, dar și a coexistenței pașnice. Astfel, statele în calitate lor de principali subiecți de drept internațional, în baza acordului lor de voință, sunt totodată creatorii, precum și destinatarii normelor de drept internațional public.

3. În prezenta lucrare am analizat surse doctrinare de drept internațional public și am constatat o insuficiența lucrărilor autohtone și române în materia particularităților creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public, majoritatea autorilor limitându-se în a expune teze generale, arhicunoscute în materie. La fel, am analizat instrumentele juridice internaționale de referință ale proceselor de creare și aplicare a normelor juridice internaționale, unul din cele mai importante fiind Convenția de la Viena din 1969 privind dreptul tratatelor - documentul care reglementează cu claritate procesul de codificare a normelor dreptului internațional și a statuat câteva repere semnificative în crearea și aplicarea normelor de drept internațional. Totodată, am constatat faptul că Convenția citată nu reușește să acopere situațiile de astăzi, în special nefiind stabilită legătura dintre principiul *pacta sunt servanda* și răspunderea statelor pentru nerespectarea normelor de drept internațional public, fapt ce constituie sursa dezbaterilor aprinse purtate de teoreticieni și practicienii de drept internațional public.

4. Generalizând cele expuse în prezentul demers științific, concluzionăm că rolul statelor, subiecte primare de drept internațional fiind înzestrate cu suveranitate, în procesul de creare (bilateral și multilateral) și aplicare a normelor juridice internaționale este: de a amorniza relațiile internaționale și de a asigura bunăstarea și conviețuirea în condiții normale prin instituirea unor

reguli stabilite prin tratate sau acorduri internaționale; de a edicta normele interne în concordanță cu dreptul internațional public; de a respecta valorile comunității internaționale; de a proteja proprii cetățeni și pe cei străini prin adoptarea normelor juridice; de a proteja propriile interese; de a asigura ordinea socială și ordinea juridică internațională prin statuarea unor norme de conduită cu caracter obligatoriu; de a asigura colaborarea bi și multilaterală în toate domeniile vieții internaționale.

5. Obligatoritatea normelor de drept internațional public este încă pusă sub un semn de mare incertitudine, deși nici un stat nu neagă existența dreptului internațional public ca o ramură de sine stătătoare, și toate statele recunosc necesitatea lui ca o condiție de ordin internațional, pentru menținerea păcii și securității în lume. Or, procesul de formare a normelor de drept internațional presupune un ansamblu de acțiuni colective ale statelor la etapa exprimării acordului cu privire la conținutul normei, precum și acțiuni individuale ale fiecărui stat la etapa recunoașterii normei ca fiind obligatorii. Fundamentul dreptului internațional astăzi este în mare parte compromis și de faptul că în dreptul internațional nu există un sistem judecătoresc cu competență generală și obligatorie ca în dreptul intern, care să decidă “ce este just” și să aplice sancțiuni, dar există posibilitatea de a recurge la organisme cu atribuții de tip jurisdicțional, a căror funcționare este limitată de caracterul lor facultativ, întrucât procedura în fața unor asemenea instanțe (CIJ, CPA, CPI, CEDO, CJUE) nu poate fi declanșată decât cu acordul expres al fiecăruia din statele implicate.

În pofida încercărilor permanente a statelor de codificare a normelor juridice internaționale, considerăm că documentele internaționale în domeniu nu și-au găsit încă reflectare consecventă și complexă la nivel național și internațional. Din acest motiv, considerăm bine-venite unele **recomandări** în vederea consolidării sistemului internațional:

1) adaptarea cadrului normativ internațional în materia încheierii tratatelor internaționale la realitățile zilelor noastre marcate de apariția în relațiile internaționale a subiecților netradiționali de drept internațional, fapt ce necesită existența, în varianta ideală a lucrurilor, a unui tratat internațional ce ar reglementa încheierea tratatelor internaționale între state și asemenea subiecți.

2) pentru asigurarea transparenței și pentru a demonstra calitatea de subiect responsabil al dreptului internațional public care acționează în conformitate cu normele și principiile dreptului internațional, considerăm oportună acceptarea jurisdicției Curții Internaționale de Justiție de către Republica Moldova după cum a făcut-o recent România. Ne-am alăturat astfel celor peste 70 de state care au acceptat jurisdicția Curții pînă în prezent, din care peste 20 de state sunt membre ale UE.

3) ar fi binevenită ratificarea de către România a ansamblului de instrumente internaționale și anume: Convenția de la Viena din 1969 cu privire la dreptul tratatelor, Convenția de la Viena din 1978 cu privire la succesiunea statelor la tratatele internaționale și Convenția de la Viena din 1986 privind dreptul tratatelor între state și organizațiile internaționale, precum și între organizațiile internaționale. Republica Moldova a ratificat toate cele 3 convenții.

4) considerăm absolut necesară și urgentă fixarea unui cadru general concludent și intransigent în materia răspunderii internaționale a statelor, reunit sub forma unui instrument juridic internațional la care să adere toate statele comunității internaționale, reunit sub egida Organizației Națiunilor Unite. În acest sens este binevenit un cod al statelor, un instrument juridic obligatoriu pentru toate statele lumii, prin care să fie instituite sancțiuni clare și severe pentru încălcarea normelor juridice internaționale. Suntem de părere că un astfel de cod ar favoriza respectarea tratatelor internaționale, iar în cele din urmă ar contribui la asigurarea și garantarea păcii și securității internaționale.

Ca urmare a celor expuse, ținem să precizăm că, odată cu dezvoltarea societății internaționale și interdependențelor dintre state ca o consecință firească, remarcăm existența unor valori supreme comune întregii societăți internaționale cum sunt pacea și securitatea internațională, drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, a căror promovare și aplicare nu se poate realiza decât prin intermediul unor reguli de drept, acceptate și recunoscute de toate statele membre ale comunității.

BIBLIOGRAFIA

I. Bibliografie în limba română

1. Andronovici C. Drept internațional public. Iași: Graphix, 1996. 244 p.
2. Anghel I. M. Dreptul tratatelor. Ediția a II-a revizuită și adăugită. București: Lumina Lex, 2000. 698 p.
3. Aurescu B. Sistemul jurisdicțiilor internaționale. București: All Beck, 2005. 377 p.
4. Baci C., Pătrașcu A., Nan F. ș.a., Dreptul tratatelor: noțiuni de teorie și practică. Editura Ministerului Internelor și Reformei Administrative, 2008. 438 p.
5. Bolintineanu A., Drept internațional public, București: Ed. Institutul Român de Studii Internaționale. Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, 1995. 344 pag.
6. Burian Al., Balan O., Arhiliuc V., Osmochescu N., Sârcu D., Suceveanu N., Gamurari V., Dorul O. Drept internațional public, ed. a 3-a, Chișinău: Tipogr. "Elena-V.I." SRL, 2009. 650 p.
7. Chilea D. Drept internațional public. București: Hamangiu, 2007. 384 p.
8. Ciucă A. Protecția internațională a drepturilor omului. Iasi: Editura Fundatiei Axis, 2009. 280 p.
9. Constantin V. Drept internațional, Ed. Universul Juridic, București, 2010. 576 pag.

10. Dorul O. Natura juridică a principiilor generale de drept – surse de drept internațional public și drept comunitar. În: Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători ”Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene”. Ediția a II-a, 28 martie 2008. 226 p.
11. Florea D. Raportul dintre ordinea juridică internă și internațională. În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei în contextul valorificării opțiunii europene. Viziuni ale tinerilor cercetători. Materiale ale Conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători. Ediția a VII-a. Volumul I. Chișinău, 2013. p. 135-143.
12. Florea D. Procesul de creare și aplicare a normelor dreptului internațional public. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale, Nr. 1, 2013. Chișinău. p.60-68.
13. Florea D. Formele răspunderii statului pentru încălcarea principiilor și normelor dreptului internațional public. În: Tendințe contemporane în evoluția patrimoniului istoric și juridic al Republicii Moldova. Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a doctoranzilor și tinerilor cercetători Volumul III Secția ”Drept Internațional și Relații Internaționale” Ediția a VI-a, , Chișinău, 2012. p. 143-149.
14. Florea D. Aplicarea în timp și spațiu a normelor juridice internaționale. În: Consolidarea statului de drept în Republica Moldova în contextul evoluției sistemului internațional și proceselor integraționiste. Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători Vol. II Secția Drept Internațional și Relații Internaționale Ediția a VIII-a, 2014, Chișinău. p. 96-107.
15. Floroiu M. Elemente de drept internațional public și privat. București: Universul Juridic, 2011. 175 p.
16. Gîlea I. Aplicarea normelor dreptului internațional umanitar în cazul operațiunilor antiteroriste. București: C.H. Beck, 2013. 334 p.
17. Gamurari V. Opinio Juris ca element al normei de drept internațional cutumiar. În: Studia Universitatis – Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, nr. 3, 2007. p. 20-24.
18. Geamănu G. Dreptul internațional penal și infracțiunile internaționale. București: Academiei, 1977. 364 p.
19. Mazilu D. Drept internațional public, ediția a V-a, vol. I. București: Lumina Lex, 2010. 644 p.
20. Osmochescu N., Negru B., Smochină A., Gurin C., Creangă I., Popa V., Cobăneanu S., Zaporozjan V., Țurcan S., Șterbeț V., Armeanic A., Pulbere D. Constituția Republicii Moldova: comentariu. Chișinău: Arc, 2012. 576 p.
21. Serbenco E. Drept internațional public. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014. 328 p.
22. Serbenco E., Raportul dintre normele cutumiare și cele convenționale în dreptul internațional, în Revista Română de Drept internațional. București: Ed. C.H. Beck, 2011. p. 73.

II. Bibliografie în limba franceză

23. Carreau D. Droit international. Paris: Pedone, 2004. 678 p.
24. Dupuy P. M., Kerbrat Y. Droit international public. Paris: Dalloz-Sirey, 2012. 928 p.
25. Quoc Dinh N., Daillier P., Forteau M., Pellet A. Droit international public. 8e ed. Paris: L.G.D.J., 2009. 1709 p.
26. Ruzie D. Droit international public, 16 edition. Paris: Dalloz, 2002. 328 p.

III. Bibliografie în limba engleză

27. Florea D. Comparative aspects of self-governance in the EU. În: The Anals of the „Ștefan cel Mare”, Suceava, Faculty of Economics and Public Administration, Suceava, nr. 1, vol. 11, 2011, p. 329-336.
28. Florea D., Galeș N. The measure of constraint in international law. În: The Anals of the „Ștefan cel Mare”, Suceava, Faculty of Economics and Public Administration, Suceava, nr. 2, vol. 13, 2013, Secțiunea Drept și Administrație Publică p. 256-264.
29. Florea D. Chirtoacă N. Sanctions in the international public law. În: The Anals of the „Ștefan cel Mare”, Suceava, Faculty of Economics and Public Administration, Suceava, vol. 13, nr. 1 (17)/2013, Secțiunea Drept și Administrație Publică. p. 264-272.
30. Florea D., Chirtoacă N., Galeș N. The competence of state in infliction of the public international law”. În: European Journal of Law and Public Administration, vol. 1, issue 2/2014. p. 25-36
31. Florea D. The system of international courts. În: European Journal of Law and Public Administration, vol. 1, issue 2/2014, p. 37-48
32. Florea D., Galeș N., The creation of international law during the feudalism, În: Procedia, Social and Behavioral Sciences, Ed. Lumen, Iași, 2014, p. 365-370.
33. Meyer Timothy L., From contract to legislation: the logic of modern international lawmaking. În: Chicago Journal of International Law, University of Georgia, School of Law, vol. 14, no. 2, January 2014. 624 p.
34. Vazquez C. M. Treaties as Law of the Land: The Supremacy Clause and the Judicial Enforcement of Treaties, 122 Harv. L. Rev., 2008. 836 p.

IV. Bibliografie în limba rusă

35. Гамурарь В., Осмокеску Н. Влияние обычных норм на создание и толкование некоторых положений международного гуманитарного права. În: Studia Universitatis – Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, nr. 6, 2007. p. 31-36.
36. Игнатенко Г. В., Тиунов О. И., Междунфродное право. Учебник для вузов. Москва: Издательская группа Норма-Инфра. 1999. 584 с.
37. Сейтмагамбетова А.Е., Правотворчество и формирование права. «Совершенствование института представительства: вопросы правотворчества и правоприменения». Астана, 2012. с. 10.

ADNOTARE

Florea Dumitrița-Nicoleta. „Particularitățile creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public”. Teză de doctor în drept. Specialitatea 552.08 – drept internațional și european public. Chișinău, 2016.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 190 titluri. Rezultatele tezei de doctorat au fost expuse în 10 articole publicate în reviste de specialitate din România și Republica Moldova.

Cuvinte cheie: normă juridică internațională, ordine juridică internațională, colaborare bilaterală, colaborare multilaterală, codificare, aplicarea în timp și spațiu a normelor, aplicarea dreptului internațional în dreptul intern, aplicarea de bună voie a normelor de către state.

Domeniul de studiu al prezentei lucrări este dreptul internațional și european public.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul lucrării rezidă în cercetarea multiaspectuală a particularităților creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public privită sub aspect teoretic și practic, și, subsecvent, identificarea impedimentelor în calea asigurării unei ordini juridice internaționale viabile. Obiectivele tezei sunt: identificarea ordinii juridice internaționale ale cărei elemente esențiale sunt: procesul de elaborare și procesul de aplicare de către state a normelor de drept internațional public; determinarea modului în care statele participă la procesul de creare a normelor internaționale, prin evidențierea celor două coordonate clare, respectiv colaborarea bilaterală și multilaterală a statelor; analiza procesului de aplicare a normelor juridice internaționale de către state; stabilirea limitelor aplicării în timp și spațiu a normelor juridice internaționale; identificarea consecințelor ce survin pentru statele ce nu aplică conținutul prescripțiilor normative internaționale.

Noutatea și originalitatea științifică rezultă din prezentarea în premieră în domeniul de cercetare autohtonă a problematicii creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional, din evidențierea și sistematizarea formelor de participare a statelor în procesul de constituire și consolidare a ordinii juridice internaționale cu argumentarea unor propuneri de perfecționare a cadrului normativ internațional în domeniu.

Problema științifică importantă soluționată în lucrare constă în fundamentarea științifică și prezentarea completă și obiectivă, în premieră, a particularităților creării și aplicării de către state a normelor de drept internațional public prin elaborarea instrumentarului juridic de apreciere a aportului adus de state la dezvoltarea progresivă a dreptului internațional și, prin urmare, la consolidarea ordinii juridice internaționale, fapt ce permite clarificarea pentru teoreticieni și practicieni a curențelor existente în sistemul internațional, respectiv, permite înaintarea soluțiilor concrete pentru lichidarea lacunelor, contribuind în ultimă instanță la perfecționarea și eficientizarea sistemului dreptului internațional.

Semnificația teoretică a lucrării este determinată de înțâietatea și complexitatea studiului realizat la subiectul participării exclusive a statelor în procesul de creare și aplicare a normelor de drept internațional, în teză fiind abordate cele mai relevante opinii și concepții expuse în doctrina autohtonă și cea străină.

Valoarea aplicativă: Considerăm că această teză va reprezenta un suport pentru cercetările ulterioare și pentru formularea de noi teorii privind rolul pe care ar trebui să-l aibă statele în aplicarea și respectarea acestor norme în condițiile schimbărilor permanente ale configurației ordinii juridice internaționale.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetărilor din cadrul prezentei teze, concluziile reprezintă o bază pentru elaborarea recomandărilor și acțiunilor practice ale societății științifice și organismelor internaționale în gestionarea relațiilor internaționale și asigurarea cooperării internaționale. Din aceste considerente, lucrarea își identifică potențialul cititor în rândurile studenților, masteranzilor, doctoranzilor, dar și a practicienilor.

АННОТАЦИЯ

Флоря Думитрица-Николета : «Особенности создания и применения государствами норм международного публичного права». Диссертация на соискание ученой степени доктора права. Специальность 552.08 – международное и европейское публичное право. Кишинэу, 2016.

Структура работы: введение, три главы, общие заключения и рекомендации, список литературы, который содержит 190 источников. Результаты исследования изложены в 10 научных статьях опубликованных в специализированных изданиях Румынии и Республики Молдова.

Ключевые слова: международно-правовая норма, международный правопорядок, двустороннее сотрудничество, многостороннее сотрудничество, кодификация, применение норм во времени и в пространстве, применение международного права во внутригосударственном праве, добросовестное применение норм государствами.

Область исследования данной работы – международное и европейское публичное право.

Цель и задачи работы: Целью данной работы является многостороннее исследование особенностей участия государств в международном правотворческом и правоприменительном процессе с теоретической и практической точек зрения, а также выявление препятствий на пути обеспечения действующего международного правопорядка. В связи с этим были поставлены задачи: определение содержания международного правопорядка, главными составляющими которого являются процесс создания и процесс применения государствами норм международного права; выявление способов участия государств в международном нормотворческом процессе, а именно двустороннее и многостороннее сотрудничество государств; анализ процесса применения государствами международно-правовых норм; выявление пространственных и временных пределов применения международно-правовых норм; выявление последствий наступающих для государств, не применяющих содержание международно-правовых предписаний.

Научная новизна и оригинальность работы обусловлена исследованием впервые в отечественной науке процессов создания и применения государствами норм международного права, а также исходя из определения и систематизации форм участия государств в процессе создания и упрочнения международного правопорядка с вытекающими обоснованными предложениями по усовершенствованию международно-правовых положений в данной сфере.

Научная проблема, разрешенная в данном исследовании, подразумевает научное обоснование, а также первейшее полное и объективное исследование в отечественной науке особенностей создания и применения государствами норм международного права путем разработки качественных показателей для определения вклада государств в деле прогрессивного развития международного права, что способствует в итоге упрочнению международного правопорядка. В итоге, исследование позволит ученым и практикам понять недостатки существующей международной системы, а также способствует ее совершенствованию и упорядочению.

Теоретическая значимость работы обусловлена научной новизной и многогранностью изучения участия исключительно государств в правотворческом и правоприменительном процессах. В работе отражены наиболее актуальные мнения и понятия, изложенные в отечественной и зарубежной правовой доктрине.

Прикладное значение работы выражается в ее способности стать основой для дальнейших исследований и для формулирования новых теорий о роли государств в применении и соблюдении данных норм в условиях постоянных изменений конфигурации международного правопорядка.

Внедрение научных результатов. Научные результаты данной диссертации являются фундаментом для разработки рекомендаций и практических действий научного сообщества и международных организаций в деле управления международными отношениями и обеспечения международного сотрудничества. Работа выделяет своего потенциального читателя среди студентов, магистров, аспирантов, а также практических работников.

ANNOTATION

**Florea Dumitrita-Nicoleta „The peculiarities of creation and application of international public law norms by states”. Doctoral thesis in Law.
Specialty 552.08 - International and European Public Law. Chisinau, 2016.**

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 190 titles. The results of the doctoral thesis have been exposed in 10 articles published in specialty reviews from Romania and Republic of Moldova.

Keywords: international legal norm, international legal order, bilateral collaboration, multilateral collaboration, codification, application in time and space of international law norms, international law application in internal law, free-will application by states.

The area of study of this work is the international and European public law.

The purpose and the objectives of the thesis. The purpose consists in multilateral research of features of the establishment and application of international legal norms by States in the light of the theoretical and practical aspects, as well as identifying obstacles to a viable international legal order. The objectives are following: to determine the international legal order, the essential elements of which include: the creation and application by public international law; establish the form of a State involved in the creation of international legal norms through the provision of two distinct parameters, namely bilateral and multilateral cooperation among States; analysis of the application of international legal norms by States; imposition of restrictions in space and time of application of international legal norms; identify the consequences that arise with respect to countries that do not respect the content of international legal requirements.

The scientific novelty and originality consists in fact that the problem of creation and application by States of international legal norms through the identification and ordering of forms of participation of States in establishing and strengthening the international legal order has been studied for the first time in domestic practice as well as in the fact that the thesis contains a case for improving the international regulatory framework this area.

The scientific novelty and originality consists in a scientific justification, full and subjective representation of the features of the process of creation and application of international legal norms by States by developing a legal instrument for assessing the contribution of states to the progressive development of international law. And, therefore, the strengthening of the international legal order that gives a possibility to scientists and practitioners to clarify the existing gaps in the international system, and come up with concrete solutions to address the gaps in this area. Thereby facilitating and improving the system and optimizing the international law.

The theoretical significance of the research is determined by the originality and complexity of research devoted to the question of the exclusive participation of States in the establishment and enforcement of norms of international law. The thesis deals with the most relevant concepts and positions presented in the domestic and foreign doctrine.

The applicative value of the work: We consider that this work will represent an base for the future researches and for the wording of new theories regarding the role of the States in application and respect of those norms under the conditions of permanent changes of configuration the international legal order.

The implementation of the scientific results. The study of this thesis and the conclusions are the basis for the development of recommendations and practical actions on the part of the scientific community and international organizations in the management of international relations and ensuring international cooperation. Thus, this work identifies the potential reader among graduate students, master's and doctoral students and also the practitioners.

FLOREA DUMITRIȚA-NICOLETA

**PARTICULARITĂȚILE CREĂRII ȘI APLICĂRII DE CĂTRE
STATE A NORMELOR
DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**

**SPECIALITATEA:
552.08 - DREPT INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN PUBLIC**

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 15.04.2016
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 1.75

Formatul hârtie 60x84 1/16
Tirajul 50 ex.
Comanda nr.617

Centrul Editorial-poligrafic al USM
Str. Al. Mateevici, 60, Chișinău. MD 2009